

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาค้นคว้าแบบอิสระเรื่อง การใช้กลวิธีการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อนเพื่อพัฒนาทักษะการเคลื่อนไหวทางกายในการเล่นวอลเลย์บอล สารการเรียนรู้สู่ศึกษาและพลศึกษา ผู้ศึกษาได้ศึกษาสาระสำคัญจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเล่นวอลเลย์บอล และกลวิธีการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษาตามลำดับหัวข้อต่อไปนี้

1. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับกีฬาบอลเลย์บอล

1.1 ลักษณะของการเล่นวอลเลย์บอล

1.2 ประโยชน์ของการเล่นวอลเลย์บอล

1.3 ทักษะการเคลื่อนไหวเบื้องต้นของการเล่นวอลเลย์บอล

2. กลวิธีการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน (Peer-Assisted Learning Strategies)

ความหมายกลวิธีการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน

รูปแบบกลวิธีการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน

หลักการใช้กลวิธีการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมโดยใช้กลวิธีการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน

ทฤษฎีการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

งานวิจัยต่างประเทศ

1. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับกีฬาบอลเลย์บอล

การเล่นกีฬาและการออกกำลังกายช่วยให้มีสุขภาพและร่างกายที่แข็งแรง มีน้ำใจ

นักกีฬา ผ่านคลายความตึงเครียด มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่ดี การใช้เวลาว่างใน

การเล่นกีฬาเป็นการสร้างคุณภาพที่ดี ซึ่งการออกกำลังกายและเล่นกีฬาแต่ละครั้งต้องคำนึงถึง

หลักปฏิบัติ เพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการออกกำลังกาย และเล่นกีฬาให้ดียิ่งขึ้น มีความสามารถในการขึ้นสูงในการพัฒนาเป็นนักกีฬาที่มีคุณภาพต่อไป (ยุพาพร ทองตั้งและคณะ, 2546, หน้า 52)

1.1 ลักษณะของการเล่นวอลเลย์บอล

กีฬาวอลเลย์บอลเป็นเกมการเล่นชนิดหนึ่งที่เล่นเป็นทีม ทีมหนึ่ง ๆ จะประกอบด้วยผู้เล่น 12 คน เป็นตัวจริงลงแข่งขันในสนามทีมละ 6 คน และแต่ละทีมจะมีผู้เล่นสำรองนั่งอยู่นอกขอบสนามอีกฝ่ายละ 6 คน แต่ละทีมสามารถเปลี่ยนตัวได้ ซึ่งต้องกระทำในเขตเปลี่ยนตัว สนาม แข่งขันต้องเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า พื้นที่ต้องเรียบไม่มีสิ่งกีดขวาง รวมทั้งบริเวณรอบ ๆ ด้วย สนามแข่งขันมีขนาด 18 x 9 เมตร สนามแบ่งออกเป็น 2 ส่วนเท่า ๆ กัน โดยมีเส้นกึ่งกลางสนามจากเส้นกึ่งกลางสนามไปยังด้านข้างของแต่ละทั้งสองด้าน ยังมีเส้นแบ่งแดนเป็นแดนหน้าและแดนหลังอีกด้านละ 1 เส้น เหนือเส้นกึ่งกลางสนามจะ징ด้วยตาข่ายไว้ โดยมีเสาตั้งอยู่นอกสนามตรงเส้นกึ่งกลางสนามด้านข้างด้านละ 1 ต้น ความสูงของตาข่ายขึ้นอยู่กับประเภทการแข่งขันที่ไม่เท่ากันผู้เล่นทั้ง 2 ฝ่าย จะต้องยืนเป็นลักษณะ 2 แถว แถวหน้า 3 คน แถวหลัง 3 คน การเริ่มเล่นให้ผู้เล่นในตำแหน่งขวาของฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดเป็นคนเสิร์ฟ (เขตเสิร์ฟมีความกว้าง 9 เมตร) อยู่หลังเส้นหลังตลอดเส้นเป็นเขตเสิร์ฟ (อภิศักดิ์ จำสุข, 2544, หน้า 13)

1.2 ประโยชน์ของการเล่นวอลเลย์บอล

การเล่นวอลเลย์บอลมีประโยชน์เหมือนกับการเล่นกีฬาอื่น ๆ ที่เปิดโอกาสให้บุคคลทุกเพศทุกวัยได้เล่นกันอย่างสนุกสนาน กีฬาวอลเลย์บอลเป็นกีฬาที่นิยมของคนทั่วไป ประโยชน์ของการเล่นวอลเลย์บอล (อภิศักดิ์ จำสุข, 2544, หน้า 15) กล่าวพอสรุปได้ดังนี้

1) ประโยชน์ทางด้านร่างกาย

การเล่นกีฬาวอลเลย์บอลเป็นกีฬาที่ต้องเคลื่อนไหวอวัยวะส่วนใหญ่ของร่างกายเกือบทุกส่วน กล้ามเนื้อส่วนใหญ่ของร่างกายได้รับการบริหารเป็นอย่างดี ถ้าได้เล่นเป็นประจำและมีระยะเวลาของการเล่นตลอดเวลาสม่ำเสมอจะทำให้ร่างกายสมบูรณ์แข็งแรง ระบบต่าง ๆ ในร่างกายทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การไหลเวียนโลหิตดีขึ้น การย่อยอาหารดี การขับถ่ายเป็นปกติ ระบบประสาทและระบบกล้ามเนื้อทำงานประสานงานกันเป็นอย่างดี ทำให้การประกอบอาชีพ และทำกิจกรรมต่าง ๆ คล่องแคล่วว่องไว ทำให้ร่างกายมีสัดส่วนและทรวดทรงสวยงาม เป็นต้น

2) ประโยชน์ทางด้านจิตใจและสติปัญญา

การเล่นวอลเลย์บอลใช้สติปัญญาแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในขณะที่เล่นตลอดเวลา

เนื่องจากการเล่นวอลเลย์บอลเป็นการเล่นที่ต้องอาศัยความรวดเร็ว การตัดสินใจหรือแก้ปัญหาเฉพาะหน้าต้องทำต่อเนื่องอย่างรวดเร็ว เป็นการฝึกการตัดสินใจที่ดี และมีเหตุผล ส่งเสริมให้มีความคิดริเริ่ม มีความฉลาดเกิดไหวพริบและปฏิภาณดีด้วย เกมการเล่นหรือการแข่งขันจะต้องมีการวางแผนการรุกและแผนการรับการปฏิบัติตามแผนและการแก้ไขปรับปรุงแผนการเล่นอยู่เสมอเท่ากับการส่งเสริมให้มีการฝึกใช้สมองอยู่เสมอ นอกจากนั้นการเล่นวอลเลย์บอลยังก่อให้เกิดความสนุกสนาน เพลิดเพลิน ช่วยผ่อนคลายความตึงเครียดทางด้านจิตใจและการแข่งขันที่ยาวนานเป็นการส่งเสริมให้มีจิตใจเข้มแข็งอดทนและความพยายาม

3) ประโยชน์ทางด้านอารมณ์

การเล่นวอลเลย์บอลผู้เล่นจะต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎกติกา และระเบียบข้อบังคับผู้เล่นจะทำอะไรเอาแต่ใจตนเองหรืออารมณ์ไม่ได้ ถ้าทำผิดกติกาถูกลงโทษทันที การเล่นตามกติกาจะช่วยให้ผู้เล่นรู้จักระงับอารมณ์ ทำให้อารมณ์สุขุมเยือกเย็นเป็นคนมีเหตุผล เมื่อประสบกับสิ่งทำให้เกิดอารมณ์เสีย ก็สามารถระงับอารมณ์หรืออดกลั้นไว้ได้ ทำให้สามารถดำเนินการแข่งขันต่อไปได้ ซึ่งเป็นการฝึกความหนักแน่นทางด้านอารมณ์และจิตใจ เพราะการดำเนินชีวิตประจำวันต้องประสบปัญหาต่าง ๆ มากมายนานาประการตลอดเวลา

4) ประโยชน์ทางด้านสังคม

การเล่นวอลเลย์บอลทำให้ผู้เล่นต้องปฏิบัติตามกฎกติกาอย่างเคร่งครัด จากกฎกติกาของการเล่นก่อให้เกิดคุณธรรมในสังคมขึ้น ทำให้เกิดความเสียสละไม่เอารัดเอาเปรียบซึ่งกันและกัน ซื่อสัตย์สุจริต เสริมสร้างความสามัคคีระหว่างหมู่คณะได้เป็นอย่างดี และทำให้เกิดความเข้าใจอันดีในสังคม ก่อให้เกิดความสงบสุขมีแต่ให้อภัยซึ่งกันและกันทำให้สังคมน่าอยู่ยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ อุทัย สงวนพงษ์ (2536, หน้า 44 - 48) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของกีฬาวอลเลย์บอลดังนี้

1) วอลเลย์บอลเป็นกีฬาที่ช่วยส่งเสริมความรักใคร่สามัคคีกันระหว่างหมู่คณะ เพราะวอลเลย์บอลเป็นกีฬาประเภททีม โดยมีผู้เล่นฝ่ายหนึ่งอย่างน้อย 6 คน กีฬาประเภททีมทุกชนิดจะต้องการฝึกซ้อมเพื่อให้การเล่นในทีมมีความสัมพันธ์และรักใคร่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน หากทีมให้ขาดความสามัคคีกันแล้ว เมื่อลงแข่งขันย่อมมีชัยชนะได้ยาก และผลจากการเล่นกีฬาประเภทนี้ก็จะนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตให้มีนิสัยรักใคร่สามัคคีป้องกันกันในกลุ่มคณะมากยิ่งขึ้น

2) กีฬาวอลเลย์บอลช่วยส่งเสริมทักษะในการใช้มือของผู้เล่นให้เกิดความชำนาญ มีความแข็งแรง และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพราะกีฬาวอลเลย์บอลอาจนับได้ว่าเป็น

กีฬาชนิดเดียว ที่ต้องใช้ความชำนาญของมือทุกส่วน ตั้งแต่นิ้วมือ ฝ่ามือ ข้อมือ แขน ในการ เล่นลูก ซึ่งโดยปกติแล้วในวันหนึ่ง ๆ การประกอบการทำงานต่าง ๆ ของคนเราต้องใช้มือในการ หยิบ เชีย ก่ำ กด ดึง จับ โหน เป็นต้น ดังนั้นการเล่นวอลเลย์บอลจึงเท่ากับการฝึกการใช้มือ ในการหยิบ เชีย ก่ำ กด ให้มีประสิทธิภาพในการประกอบอาชีพการงาน ผลงานที่เกิดขึ้น ย่อมดีทั้งประสิทธิภาพและคุณภาพซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการพัฒนาประเทศด้วย

3) การเล่นวอลเลย์บอลนั้นผู้เล่นจะต้องเคลื่อนไหวร่างกายอยู่ตลอดเวลา รวมทั้งต้องมีไหวพริบที่สามารถตัดสินใจและแก้ปัญหาเฉพาะหน้าต่าง ๆ ได้ จึงจะทำให้มี ชัยชนะในการเล่น ซึ่งในชีวิตประจำวันของมวลมนุษย์ก็จะต้องมีการตัดสินใจและแก้ไขปัญหา เฉพาะหน้าอยู่เสมอ ดังนั้น วอลเลย์บอลจึงเป็นกีฬาที่ช่วยฝึกฝนให้ผู้เล่นมีไหวพริบที่ชาญฉลาด และแก้ปัญหาอย่างฉับพลันได้ดี

4) วอลเลย์บอลเป็นกีฬาที่เหมาะสมกับทุกเพศทุกวัย สถานที่ที่ใช้เล่นสามารถ ดัดแปลงให้เหมาะสมกับเพศและวัยได้ กติกาการเล่นก็เข้าใจง่าย ดังนั้นนอกจากจะใช้เวลา เพื่อให้เกิดความสนุกสนานแล้วก็ยังเป็นการออกกำลังกายที่ดีอย่างหนึ่งด้วย

5) การเล่นวอลเลย์บอลจะไม่เกิดปัญหาทะเลาะวิวาทเกิดขึ้น เพราะผู้เล่นต่าง ก่ออยู่ในแดนของตนและมีตาข่ายกั้นกลางสนามจึงทำให้ไม่มีโอกาสที่จะปะทะกันระหว่างผู้เล่น ทั้งสองฝ่ายได้เลย

6) กีฬาวอลเลย์บอลก็เหมือนกับการกีฬาอื่น ๆ ที่ใช้เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่ง ในการเป็นสื่อกลางก่อให้เกิดความสนิทสนมคุ้นเคยและมีสัมพันธ์ไมตรีต่อกันทั้งระหว่าง ภายในประเทศและระหว่างประเทศได้อย่างดียิ่ง

จากข้อความดังกล่าวข้างต้น สรุปถึงประโยชน์ของการเล่นกีฬาวอลเลย์บอลได้ว่า การเล่นกีฬาวอลเลย์บอลเป็นกีฬาที่สามารถเล่นได้ทุกเพศทุกวัย เป็นเกมการเล่นที่สนุกสนาน ผู้เล่นต้องการเคลื่อนไหวร่างกายทำให้การบริหารระบบต่าง ๆ ในร่างกายทำงานได้อย่างมี ประสิทธิภาพ ช่วยผ่อนคลายความตึงเครียดทางด้านจิตใจ รู้จักระงับอารมณ์ ทำให้อารมณ์ สุขุมเยือกเย็น มีเหตุผล สร้างความสามัคคีระหว่างหมู่คณะ มีการให้อภัยซึ่งกันและกันก่อให้เกิด คุณธรรม มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันของคนในสังคมทั้งระหว่างภายในประเทศและระหว่าง ประเทศได้อย่างดียิ่ง

1.3 ทักษะการเคลื่อนไหวเบื้องต้นของการเล่นวอลเลย์บอล

ทักษะการเคลื่อนไหวเบื้องต้น ได้แก่ ทักษะพื้นฐานในการเคลื่อนไหวที่ใช้ในการเล่น วอลเลย์บอล เพื่อเป็นการวางพื้นฐานที่ถูกต้องให้กับผู้ฝึกหัดเล่น ก่อนที่จะก้าวไปสู่การเรียนรู้ ในทักษะอื่น ๆ หรือทักษะขั้นสูง ผู้ที่จะเล่นวอลเลย์บอลให้ได้ดีมีความสามารถถึงขีดสูงสุดของ

ตนเองได้นั้น ผู้ฝึกหัดจะต้องมีทักษะการเคลื่อนไหวเบื้องต้นที่ถูกต้อง เพื่อให้ผู้ที่ฝึกหรือเล่นวอลเลย์บอลสามารถบังคับการทำงานของส่วนต่าง ๆ ของร่างกายให้เกิดการประสานกันระหว่างประสาทกับกล้ามเนื้อ ให้มีการพัฒนาทักษะทางกลไกเป็นไปตามลำดับขั้นตอนอย่างมีประสิทธิภาพ ทักษะการเคลื่อนไหวเบื้องต้นของการเล่นวอลเลย์บอล (อภิศักดิ์ จำสุข, 2544, หน้า 121) กล่าวที่สำคัญพอสรุปได้ 2 ประการด้วยกันคือ

1) การทรงตัวอยู่กับที่

การยืนเตรียมพร้อมหรือการทรงตัวที่ดี เป็นสิ่งที่ช่วยให้การเคลื่อนตัวที่จะเล่นลูกบอลได้อย่างสะดวก คล่องแคล่วว่องไว และรวดเร็ว ความสามารถในการทรงตัวเป็นผลอันเนื่องมาจากการควบคุมของระบบประสาทและกล้ามเนื้อ เพื่อให้เกิดความมั่นคงของร่างกายไม่ว่าร่างกายของคนเราจะอยู่ในลักษณะใดก็ตาม จำเป็นต้องปรับตำแหน่งของร่างกายเพื่อให้มีเสถียรภาพเกิดการทรงตัวที่ดี

2) การทรงตัวขณะเคลื่อนที่พื้นฐาน

การทรงตัวขณะเคลื่อนที่เพื่อเล่นวอลเลย์บอล เป็นความสามารถเฉพาะตัวอย่างหนึ่งของผู้เล่นที่จะเคลื่อนที่ไปยังตำแหน่งที่เหมาะสม สามารถที่จะรับลูกบอลได้ทุกทิศทาง และทุกสภาพการณ์ที่ลูกบอลมา ทั้งนี้เพราะทิศทางของลูกบอลที่พุ่งมานั้นเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ความเร็วของลูกมีทั้งช้าและเร็ว รวมทั้งจุดที่ลูกบอลตกก็ไม่แน่นอนเช่นเดียวกัน ดังนั้น การทรงตัวขณะที่ร่างกายเคลื่อนที่ไปเพื่อรับลูกบอลในสนามจึงมีการเคลื่อนที่ไปยังทิศทางต่าง ๆ เช่น การเคลื่อนที่ไปทางด้านหน้า บางครั้งก็ถอยหลังไปทางด้านซ้ายหรือไปทางด้านขวา การเล่นวอลเลย์บอลจึงมีการเคลื่อนที่อยู่ตลอดเวลา ผู้ฝึกหัดเล่นวอลเลย์บอลจึงจำเป็นต้องมีพื้นฐานการทรงตัวในขณะเคลื่อนที่ที่ดี จะช่วยให้การเล่นวอลเลย์บอลได้อย่างคล่องแคล่วว่องไว

ทักษะการเคลื่อนที่ที่สำคัญในการเล่นกีฬาวอลเลย์บอลก็คือ การเคลื่อนที่ของเท้า (Foot – Work) ไปในทิศทางและลักษณะต่าง ๆ เพื่อให้อยู่ในภาวะของการทรงตัวที่ดี และอยู่ในลักษณะพร้อมที่จะเล่นลูกบอลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งนับว่าเป็นความสำคัญอย่างยิ่งในการเล่นวอลเลย์บอล การเคลื่อนที่พื้นฐานที่สำคัญ พอสรุปได้ 4 ประการด้วยกันคือ

1. การเคลื่อนที่ไปด้านหน้า
2. การเคลื่อนที่ไปด้านหลัง
3. การเคลื่อนที่ไปด้านซ้าย
4. การเคลื่อนที่ไปด้านขวา

กล่าวโดยสรุป การเคลื่อนไหวทางร่างกายของมนุษย์เกิดจากการทำงานของระบบประสาทและกล้ามเนื้อ ซึ่งมีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อการเคลื่อนไหวในการกิจประจำวัน ทักษะการเคลื่อนไหวทางกายโดยภาพรวมจะเป็นลักษณะของการเคลื่อนไหวในรูปแบบที่ผสมผสานเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งลักษณะการเคลื่อนไหวในรูปแบบใด ๆ ก็ตาม หากได้ปฏิบัติตามขั้นตอนและวิธีการเคลื่อนไหวของทักษะแต่ละทักษะอย่างถูกต้องแล้ว การเคลื่อนไหวดังกล่าวจะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพและมีความปลอดภัย

2. กลวิธีการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน (Peer-Assisted Learning Strategies)

2.1 ความหมายกลวิธีการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน

กิจกรรมกลวิธีการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน เป็นแนวความคิดที่เปิดโอกาสให้นักเรียนมีโอกาสเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นการกระจายบทบาทการสอนจากครูไปสู่เรียน นับว่าเป็นวิธีการสอนที่ชี้ให้นักเรียนเป็นศูนย์กลาง และได้มีผู้กล่าวถึงความหมายไว้ดังนี้ ชูศรี วงศ์รัตน์ และคณะ (2545) กล่าวว่า การเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน (Peer-Assisted Learning) เป็นการเรียนรู้โดยให้นักเรียนช่วยเพื่อนซึ่งกันและกัน แทนที่ครูจะเป็นผู้สอนโดยตรงเป็นการสอนกันตัวต่อตัวที่เพื่อนอาจช่วยเหลือแนะนำเพื่อนโดยตรง หรือใช้สื่อการเรียนรู้มาประกอบ เช่น แบบฝึก หนังสือเรียนเล่มเล็ก บทเรียนสำเร็จรูป วิดีทัศน์ คอมพิวเตอร์ช่วยสอน และการเรียนการสอนแบบเพื่อนช่วยเพื่อนซึ่งมีลักษณะเป็นการเรียนรู้ระหว่างกัน ถ้าครูผู้สอนและผู้เรียนคุ้นเคยกับการเปลี่ยนแปลงเรียนรู้ซึ่งกันและกัน โดยครูเป็นที่ปรึกษาและคอยดูแลนักเรียนตลอดเวลา

สุคนธ์ สิ้นทพานนท์ และคณะ (2545) กล่าวว่า กลวิธีการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน เป็นวิธีการสอนวิธีหนึ่งที่สืบทอดเจตนารมณ์ของปรัชญาการศึกษาที่ว่า Learning by Doing ตามแนวทฤษฎีของ John Dewey โดยเน้นการให้นักเรียนมีการรวมกลุ่มเพื่อการทำงานร่วมกัน หรือการปฏิบัติในกิจกรรมการเรียนการสอน อาจกล่าวได้ว่าการสอนแบบเพื่อนช่วยสอนนั้น เป็นการส่งเสริมระบอบประชาธิปไตย และยังมุ่งให้ผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์อยู่ในเกณฑ์ต่ำได้รับประโยชน์จากเพื่อนนักเรียนที่เก่งกว่าหรือมีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนอยู่ในเกณฑ์สูง

Imel (1994) กล่าวว่า กลวิธีการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน หมายถึง กระบวนการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนจับคู่สอนกันเอง

Thomas (1993) กล่าวว่า เป็นกระบวนการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนที่มีความสามารถทางการเรียนสูงกว่าและได้รับการฝึกฝน รวมทั้งอยู่ภายใต้ความควบคุมจากครูผู้สอนช่วยเหลือผู้เรียนคนอื่นในการเรียน โดยเป็นผู้เรียนที่อยู่ระดับชั้นเดียวกัน

Topping (2001) กล่าวว่า กลวิธีการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน หมายถึง การจัดกิจกรรมการสอนเพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้และทักษะโดยการให้ความช่วยเหลือสนับสนุนจากเพื่อนร่วมชั้นที่ได้จากการจับคู่กัน โดยผู้เรียนทั้งคู่ช่วยเหลือกันเรียนและได้เรียนรู้ซึ่งกันและกัน โดยอาศัยการกระทำ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียน โดยรับบทบาทเป็นนักเรียนผู้สอนและนักเรียนผู้เรียน อีกทั้งยังเป็นวิธีสอนที่ต้องอาศัยการวางแผนขั้นตอนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ รวมถึงมีการฝึกหัดนักเรียนผู้สอนให้ทำหน้าที่ของตนอย่างมีประสิทธิภาพ

Kohn and Vajda (1975, p. 379-390) ได้กล่าวสนับสนุนว่า วิธีสอนแบบใช้เพื่อนช่วย หมายถึง วิธีสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมการเรียนเป็นคู่หรือกลุ่มย่อย โดยร่วมกันทำกิจกรรมทุกทักษะ เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ช่วยเหลือกันและมีปฏิสัมพันธ์กัน ได้ใช้ภาษาในการสื่อสารเพื่อเจรจาหาความหมายด้วยตนเอง ครูเป็นเพียงผู้ทำหน้าที่ให้ความช่วยเหลือให้คำแนะนำและช่วยจัดกระบวนการเรียนการสอนในชั้นเรียน โดยให้ผู้เรียนรับผิดชอบกระบวนการเรียนเอง

Maheady, Mallette, Harper, Sacca and Pomerantz (1994, p. 271) กล่าวถึงวิธีการเรียนรู้แบบใช้เพื่อนช่วยว่า เป็นวิธีสอนอีกวิธีทางเลือกหนึ่งที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมความรู้ความสามารถทางวิชาการ (Academic Performance) แก่ผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้เนื่องจากเป็นวิธีสอนที่มีการจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม และส่งผลให้เกิดความกระตือรือร้นในการเรียน

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น กลวิธีการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยมีการจับคู่ระหว่างผู้เรียนที่มีทักษะการเคลื่อนไหวทางกายในการเล่นวอลเลย์บอลดีกว่ากับผู้ที่มีความบกพร่องในการเคลื่อนไหวทางกายในการเล่นวอลเลย์บอลต่ำกว่า เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันในขณะที่ทำกิจกรรม โดยผู้เรียนที่ทำหน้าที่เป็นนักเรียนผู้สอน ซึ่งได้รับการฝึกอบรมแนวทางการเคลื่อนไหวทางกาย ทักษะแต่ละกิจกรรม การเสริมแรงทางบวก การให้กำลังใจ การให้รางวัล เพื่อช่วยสร้างบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียนและส่งเสริมให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียน รวมถึงมีการจัดทีมเพื่อแข่งขัน โดยผู้เรียนแต่ละคู่ทำกิจกรรมตามแบบฝึกทักษะการเคลื่อนไหวทางกายในการเล่นวอลเลย์บอลจำนวน 10 กิจกรรม ผู้เรียนที่ทำหน้าที่เป็นนักเรียนผู้สอนเป็นผู้อธิบายและสาธิตให้กับนักเรียนผู้เรียนรวมทั้งนำฝึกทักษะแต่ละกิจกรรมเมื่อนักเรียนผู้สอนเพิ่มทักษะแต่ละกิจกรรม ให้กับตนเอง และนักเรียนผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทักษะใหม่ให้กับตนเองด้วยแล้ว ผู้เรียนแต่ละคู่สลับเปลี่ยนสลับบทบาทกันเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทำหน้าที่เป็นทั้งนักเรียนผู้สอนและนักเรียนผู้เรียน

2.2 รูปแบบกลวิธีการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน

นักการศึกษาหลายคนได้ประมวลการสอนที่มีแนวคิดจากกลวิธีการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อนไว้หลากหลาย รายละเอียดดังนี้

Miller, Barbetta and Heron (1994) ได้กล่าวถึง รูปแบบกลวิธีการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อนไว้หลายรูปแบบดังนี้

1. การสอนโดยเพื่อนร่วมชั้น (Classwide-Peer Tutoring) เป็นการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนทั้งสองคนที่จับคู่กันมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน โดยให้ผู้เรียนทั้งสองสลับบทบาทเป็นทั้งนักเรียนผู้สอนที่คอยถ่ายทอดความรู้ให้แก่นักเรียนผู้เรียน และนักเรียนผู้เรียนซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับการสอน
2. การสอนโดยเพื่อนต่างระดับชั้น (Cross-Age Peer Tutoring) เป็นการสอนที่มีการจับคู่ระหว่างผู้เรียนที่มีระดับอายุแตกต่างกัน โดยให้ผู้เรียนที่มีระดับอายุสูงกว่าทำหน้าที่เป็นผู้สอนและให้ความรู้ ซึ่งผู้เรียนทั้งสองคนไม่จำเป็นต้องมีความสามารถทางการเรียนที่แตกต่างกันมาก
3. การสอนโดยการจับคู่ (One-to-One Tutoring) เป็นการสอนที่ให้ผู้เรียนที่มีความสามารถทางการเรียนสูงกว่าเลือกจับคู่กับผู้เรียนที่มีความสามารถทางการเรียนต่ำกว่าด้วยความสมัครใจของตนเอง แล้วทำหน้าที่สอนในเรื่องที่ตนมีความสนใจ มีความถนัดและมีทักษะที่ดี
4. การสอนโดยบุคคลทางบ้าน (Home-Based Tutoring) เป็นการสอนที่ให้บุคคลที่บ้านของผู้เรียนมีส่วนร่วมในการสอน ให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาความรู้ความสามารถแก่นุตรหลานของตนระหว่างที่บุตรหลานอยู่ที่บ้าน

Maheady (1994, p. 269-289) ได้รวบรวมกลวิธีการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน ดังนี้

1. การสอนโดยเพื่อนต่างระดับชั้น (Cross-Age Tutoring) เป็นการสอนที่มีการจับคู่ระหว่างผู้เรียนที่มีระดับอายุแตกต่างกัน โดยให้ผู้เรียนที่อยู่ในระดับชั้นสูงกว่าหรือผู้เรียนที่มีอายุกว่า ซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลและความควบคุมของครูผู้สอน เป็นผู้รับผิดชอบ ช่วยเหลือและถ่ายทอดความรู้แก่ผู้เรียนที่มีความสามารถทางการเรียนน้อยกว่า
2. การสอนโดยการสลับบทบาท (Reverse-Role Tutoring) เป็นการสอนที่ให้ผู้เรียนจับคู่กันทำกิจกรรม โดยเป็นการจับคู่ระหว่างผู้เรียนที่มีระดับอายุมากกว่าแต่เป็นผู้ที่มีความสามารถทางการเรียนต่ำกว่า หรือเป็นผู้ที่มีความบกพร่องในการเรียนรู้ กับผู้เรียนที่อายุน้อยกว่า แต่มีระดับสติปัญญาที่อยู่ในระดับปกติ ผู้เรียนทั้งสองจะได้สลับบทบาทกันเป็นทั้ง

นักเรียนผู้สอนซึ่งเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้และนักเรียนผู้เรียนซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับการสอน การสอนนี้ยังเป็นการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกรู้สึกมองเห็นคุณค่าในตนเอง

3. การสอนโดยเพื่อนร่วมชั้น (Classwide-Peer Tutoring) เป็นการสอนที่มีการจัดกิจกรรมโดยครูแบ่งผู้เรียนออกเป็นสองทีม ภายในแต่ละทีมมีการจับคู่กันเพื่อร่วมกันทำกิจกรรม ผู้เรียนแต่ละคู่จะได้สลับบทบาทกันเป็นทั้งนักเรียนผู้สอนและนักเรียนผู้เรียน ในขณะที่ทำกิจกรรม หากนักเรียนผู้เรียนทำสิ่งใดได้ถูกต้องจะได้รับการเสริมแรงจากนักเรียนผู้สอนเพื่อนเป็นการสร้างกำลังใจแก่นักเรียนผู้เรียน และการสอนนี้ยังเป็นวิธีสอนที่สร้างแรงจูงใจให้แก่ผู้เรียนอีกด้วย เนื่องจากมีการแข่งขันระหว่างทีม มีการประกาศทีมที่ชนะและมอบของรางวัลให้

จากรูปแบบการสอนเพื่อนช่วยเพื่อนดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่ารูปแบบกลวิธีการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อนมีหลากหลายรูปแบบ ผู้สอนสามารถเลือกรูปแบบกลวิธีการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับระดับความสามารถผู้เรียนได้โดยคำนึงถึงศักยภาพของผู้เรียนในแต่ละคนแต่ละระดับชั้น ซึ่งในที่นี้ผู้ศึกษาได้ปรับเอารูปแบบกลวิธีการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อนสอนโดยการจับคู่ (One-to-One Tutoring) ซึ่งเป็นการสอนที่ให้ผู้เรียนที่มีความสามารถทางการเรียนสูงกว่าเลือกจับคู่กับผู้เรียนที่มีความสามารถทางการเรียนต่ำกว่าด้วยความสมัครใจของตนเอง แล้วทำหน้าที่สอนในเรื่องที่ตนมีความสนใจ มีความถนัดและมีทักษะที่ดี

2.3 หลักการใช้กลวิธีการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน

Bender (2002, p. 115-139) กล่าวถึงหลักการใช้กลวิธีการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อนว่าการให้เพื่อนช่วยเพื่อนจะมีประสิทธิภาพสูงสุดนั้น ควรดำเนินไปตามหลักเกณฑ์ ดังนี้

1) เพื่อนผู้สอนจะต้องมีทักษะที่จำเป็น เช่น ความเข้าใจในจุดประสงค์ของการสอน จำแนกได้ว่าคำตอบที่ผิดและคำตอบที่ถูกต่างกันอย่างไร รู้จักการให้แรงเสริมแก่เพื่อนผู้เรียน รู้จักบันทึกความก้าวหน้าในการเรียนของเพื่อนผู้เรียน และมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนผู้เรียน

2) กำหนดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมให้ชัดเจน ทั้งนี้เพื่อให้บุคคลทั้งสองช่วยกันบรรลุเป้าหมายในการเรียน

3) ครูเป็นผู้กำหนดขั้นตอนในการสอนให้ชัดเจนและให้เพื่อนผู้เรียนดำเนินการตามขั้นตอนเหล่านั้น

4) สอนทีละขั้นหรือทีละแนวคิดจนกว่าเพื่อนผู้เรียนเข้าใจดีแล้วจึงสอนขั้นต่อไป

- 5) ฝึกให้เพื่อผู้สอนเข้าใจพฤติกรรมการแสดงออกของเพื่อนผู้เรียนด้วยว่า พฤติกรรมใดแสดงว่าเพื่อนผู้เรียนไม่เข้าใจ ทั้งนี้จะได้แก้ไขถูกต้อง
- 6) เพื่อนผู้สอนควรบันทึกความก้าวหน้าในการเรียนของเพื่อนผู้เรียนตาม จุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่กำหนดไว้
- 7) ครูผู้ดูแลรับผิดชอบจะต้องติดตามผลการสอนของเพื่อนผู้สอนและ การเรียนของเพื่อนผู้เรียนด้วยว่าดำเนินการไปในลักษณะใด มีปัญหาหรือไม่
- 8) ครูให้แรงเสริมแก่ทั้ง 2 คนอย่างสม่ำเสมอ
- 9) ช่วงเวลาในการให้เพื่อนช่วยเพื่อนไม่ควรใช้เวลานานเกินไป งานวิจัยระบุ ว่าระยะเวลาที่มีประสิทธิภาพในการให้เพื่อนช่วยเพื่อนในระดับชั้นประถมศึกษาอยู่ระหว่าง 15–30 นาที
- 10) เพื่อนผู้สอนมีการยกตัวอย่างประกอบการสอน จึงจะช่วยให้เพื่อนผู้เรียน เรียนเข้าใจเนื้อหาได้ดียิ่งขึ้น

2.4 ขั้นตอนการจัดกิจกรรมโดยใช้กลวิธีการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน

กลวิธีการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อนเป็นการสอนที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะของ ผู้เรียนกลุ่มอ่อนและปานกลาง โดยให้ผู้เรียนกลุ่มเก่งทำหน้าที่ช่วยสอน เป็นการจับคู่ระหว่าง ผู้เรียนที่เรียนเก่งและผู้เรียนที่เรียนอ่อน มีการใช้การเสริมแรงทางบวก การจัดทีมเพื่อแข่งขัน และการมอบรางวัลแก่ทีมชนะ Maheady, Mallette, Harper, Sacca and Pomerantz (1994) โดยให้ผู้เรียนจับคู่กันทำกิจกรรมในขณะปฏิบัติทักษะการเคลื่อนไหวทางกายในการเล่น วอลเลย์บอล เป็นการจับคู่ระหว่างผู้เรียนที่มีทักษะกีฬาสูงกับผู้เรียนที่มีทักษะ (กีฬาต่ำ โดยผู้เรียนทั้งสองคนจะได้รับบทบาทเป็นทั้งนักเรียนผู้สอน (Tutor) และนักเรียนผู้เรียน Tutee) ในขณะที่ทำกิจกรรมภาคปฏิบัติทักษะกีฬาวอลเลย์บอล นักเรียนผู้สอนจะได้เป็นผู้ดำเนินการ สอนก่อนเพื่อเป็นแบบอย่างให้แก่ผู้เรียนผู้เรียนต่อไป และกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด ของกลวิธีการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน ประกอบด้วยขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1) ขั้นการฝึกอบรม

ครูอธิบายให้ผู้เรียนทราบถึงจุดประสงค์และความสำคัญในการรับบทบาท และการทำหน้าที่ของการเป็นนักเรียนผู้สอนรวมทั้งอธิบายให้ผู้เรียนทราบถึงวิธีการให้ข้อมูล ย้อนกลับ การใช้คำพูด การชมเชย การแสดงสีหน้าและท่าทาง รวมทั้งการใช้ภาษากายต่อ นักเรียนผู้เรียน และครูแสดงบทบาทการเป็นนักเรียนผู้สอนเพื่อเป็นตัวอย่างแก่ผู้เรียน ให้ผู้เรียน ทราบถึงวิธีการใช้คำพูด การพูดชมเชย การใช้คำถามเพื่อยุ่ การให้ข้อมูลย้อนกลับ การตรวจ แก่ไข การเสริมแรง การให้กำลังใจ และเกณฑ์การให้คะแนน

2) ขึ้นจับคู่ผู้เรียน

ครูวัดระดับความสามารถพื้นฐานทางการกีฬาของผู้เรียนแล้วจับคู่ผู้เรียนระหว่างผู้เรียนที่มีความสามารถทางทักษะวอลเลย์บอลสูงและผู้เรียนที่มีความสามารถทางทักษะวอลเลย์บอลต่ำ โดยจัดเรียงลำดับรายชื่อผู้ที่ได้คะแนนจากการทดสอบทักษะพื้นฐานวอลเลย์บอลเรียงคะแนนจากมากไปหาน้อย แบ่งครึ่งจำนวนผู้เรียนทั้งหมด แล้วจับคู่ระหว่างผู้เรียนที่ได้คะแนนมากที่สุด (ครึ่งส่วนบน) กับผู้เรียนที่ได้คะแนนน้อยที่สุด (ครึ่งส่วนล่าง) ตามความสนใจและพึงพอใจของนักเรียนที่ได้คะแนนน้อย

3) ขึ้นฝึกปฏิบัติ

ครูและนักเรียนผู้สอนได้ศึกษาทำความเข้าใจแบบฝึกทักษะวอลเลย์บอลแต่ละกิจกรรมก่อนล่วงหน้าก่อนดำเนินกิจกรรมฝึกทักษะวอลเลย์บอล โดยนักเรียนที่มีทักษะวอลเลย์บอลสูงซึ่งมีบทบาทเป็นผู้สอนเป็นแบบอย่างให้กับนักเรียนที่มีทักษะวอลเลย์บอลต่ำ และคอยกระตุ้นให้นักเรียนผู้เรียนให้ความสำคัญกับทักษะที่ฝึกปฏิบัติโดยใช้คำถามเพื่อช่วยการให้ข้อมูลย้อนกลับ การตรวจแก้ไขทักษะ การเสริมแรง การพูดชมเชย การให้กำลังใจ เมื่อนักเรียนผู้เรียนปฏิบัติได้ดีพอสมควรแล้ว ผู้เรียนผลัดเปลี่ยนสลับบทบาทกันเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทำหน้าที่เป็นทั้งนักเรียนผู้สอนและนักเรียนผู้เรียน

4) ขึ้นหาคู่และทีมชนะ

เมื่อสิ้นสุดการฝึกทักษะวอลเลย์บอลแต่ละกิจกรรม ครูและผู้เรียนรวบรวมคะแนนมากที่สุดแต่ละกิจกรรม รวมทั้งคะแนนสะสมในขณะฝึกปฏิบัติทุกกิจกรรมเพื่อหาคู่ที่มีคะแนนมากที่สุดแต่ละกิจกรรมและคะแนนสะสมสูงสุดเพื่อมอบรางวัล

5) ขึ้นทดสอบ

ครูวัดความสามารถทักษะวอลเลย์บอลของผู้เรียนด้วยคะแนนแต่ละกิจกรรมและการแข่งขันเป็นทีมในกิจกรรมที่ 10 ด้วยลักษณะกิจกรรมการเรียนการสอนของกลวิธีการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน แต่ละทีมมีผู้เล่น คน ซึ่งมาจากการจับฉลาก 3 คู่ เป็น ทีม และเป็นกิจกรรมที่คำนึงถึงความรู้สึกและความต้องการของผู้เรียนและเป็น การเรียนการสอนที่มุ่งพัฒนาความสามารถทางทักษะวอลเลย์บอลของผู้เรียน โดยให้เพื่อนผู้ที่มีความสามารถทางทักษะวอลเลย์บอลสูงกว่าคอยให้ความช่วยเหลือ การเสริมแรงทางบวก การจัดแบ่งผู้เรียนเป็นคู่ออกเป็นและทีมเพื่อแข่งขันกันสะสมคะแนน

จากที่กล่าวมาข้างต้นการนำกลวิธีการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อนถือว่าเป็นวิธีสอนที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการเรียนแบบช่วยเหลือกัน เนื่องจากเป็นวิธีการเรียนรู้ทักษะที่ให้ผู้เรียนร่วมกันและช่วยเหลือกันทำกิจกรรมเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ทางการเรียนร่วมกัน และการเรียน

แบบตามแบบอย่างที่ทำให้ผู้เรียนสอนกันเองจะทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจได้สะดวกกว่าการเรียนรู้จากครู เนื่องจากการเรียนจากเพื่อนหรือมีเพื่อนคอยแนะนำนั้น ผู้เรียนไม่มีแรงกดดันที่เกิดจากความประหม่า ความเชื่อมั่นในตนเอง ผู้เรียนกล้าที่จะซักถามและกล้าแสดงออก กล้าฝึกทักษะก็พากับเพื่อนในวัยเดียวกัน ได้ดีกว่าการฝึกทักษะกับครูที่มีวุฒิภาวะและวัยต่างกัน มุมมองและความคิดหลายอย่างไม่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน จึงเกิดความไม่กล้าแสดงออกหรือความประหม่า ไม่มั่นใจในตัวเอง และครูต้องเป็นผู้เตรียมแบบฝึกทักษะ อุปกรณ์การฝึกสถานที่ สถานการณ์ในการฝึก รวมถึงคอยกระตุ้น เสริมแรงให้กับผู้เรียน โดยเฉพาะการสอนเพื่อนของนักเรียนผู้สอน นอกจากนี้การทำการกิจกรรมร่วมกันยังช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนาทักษะทางการเรียนและทักษะทางสังคมไปพร้อมกันด้วย

3. ทฤษฎีการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง

แนวทางการเรียนรู้ของมนุษย์มีอยู่หลายแนวคิด แต่ละแนวคิดต่างก็มีมุมมองที่แตกต่างกันออกไป หลักการเรียนรู้ตามทฤษฎีสัมพันธ์เชื่อมโยงของ Thorndike เดิมศักดิ์ คทวนิช (2547, หน้า 183-187) ได้กล่าวสรุปเป็นกฎของการเรียนรู้ไว้ดังนี้

1) กฎการเรียนรู้ (Law of Learning) Thorndike ได้สรุปกฎของการเรียนรู้ออกเป็น 2 กฎใหญ่ ๆ ดังต่อไปนี้

1.1 กฎการเรียนรู้หลัก 3 กฎ (Three Major Laws of Learning) ได้แก่

ก. กฎแห่งความพร้อม (Law of Readiness) พฤติกรรมการเรียนรู้ จะเกิดขึ้นได้ถ้าบุคคลนั้นมีความพร้อมทางร่างกายและความพร้อมทางจิตใจ ซึ่งหมายถึงความพึงพอใจที่จะเรียนรู้ในสิ่งนั้น ๆ กฎแห่งความพร้อมยังสามารถแบ่งเป็นกฎย่อยได้ดังนี้

1) เมื่อบุคคลมีความพร้อมจะกระทำการกิจกรรมหรือเรียนรู้ ถ้าได้กระทำหรือเรียนรู้ตามความต้องการบุคคลนั้นจะเกิดความพึงพอใจจนทำให้เกิดการเรียนรู้ขึ้น

2) เมื่อบุคคลมีความพร้อมจะกระทำการกิจกรรมหรือเรียนรู้ ถ้าไม่ได้กระทำหรือเรียนรู้ ตามความต้องการบุคคลนั้นจะเกิดความไม่พอใจ ไม่สบายใจ และหงุดหงิดใจ

3) เมื่อบุคคลไม่พร้อมจะกระทำการกิจกรรมหรือเรียนรู้ ถ้าถูกบังคับให้กระทำหรือเรียนรู้ จะทำให้เกิดความคับข้องใจ ไม่สบายใจ เครียด และเกิดความไม่พอใจขึ้นได้

ข. กฎแห่งการฝึกหัด (Law of Exercise) เมื่อบุคคลเกิดการเรียนรู้แล้วควรได้รับการฝึกฝนหรือกระทำซ้ำ ๆ อยู่เสมอ ๆ เพื่อสร้างความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองให้แน่นแฟ้นมั่นคงยิ่งขึ้น กฎนี้แยกเป็น 2 กฎย่อยดังนี้

1) กฎแห่งการใช้ (Law of Use) หมายความว่า พฤติกรรมการเรียนรู้ใด ๆ ที่ตามเมื่อเกิดขึ้นแล้วได้รับการกระทำซ้ำ ๆ อยู่เรื่อย ๆ จะเกิดความชำนาญและเป็นความเคยชิน พฤติกรรมนั้นจะคงทนเป็นระยะเวลานาน ยิ่งฝึกมากเท่าใดยิ่งถูกต้องมากขึ้นเท่านั้น

2) กฎแห่งการไม่ได้ใช้ (Law of Disuse) พฤติกรรมการเรียนรู้ใด ๆ ที่ตามที่เกิดขึ้นแล้วมีการเว้นระยะเวลานานและขาดการฝึกฝน พฤติกรรมเหล่านั้นจะลดประสิทธิภาพลงเรื่อย ๆ และมีแนวโน้มที่พฤติกรรมการเรียนรู้จะค่อย ๆ เลือนหายไปได้ในที่สุด

ค. กฎแห่งผลการตอบสนอง (Law of Effect) กฎนี้มีใจความสำคัญที่ว่า พฤติกรรมใดก็ตามเมื่อแสดงการตอบสนองแล้วได้รับความสุข ความพึงพอใจ และความภูมิใจ ร่างกายจะเลือกพฤติกรรมนั้นกลับมาตอบสนองอีกครั้งเมื่อพบกับสิ่งเร้าหรือสถานการณ์เดิม แต่ถ้าพฤติกรรมใดก็ตามที่แสดงการตอบสนองแล้วได้รับความทุกข์ ความไม่พอใจ และความผิดหวัง มีแนวโน้มว่าพฤติกรรมนั้นจะลดการตอบสนองลงจนหายไปในที่สุด ดังนั้นการใช้กฎข้อนี้จึงควรเกิดขึ้นหลังจากพฤติกรรมการเรียนรู้ได้เกิดขึ้นแล้ว หรือขณะอยู่ในระยะของการฝึกฝนฝึกหัด ซึ่งจะมีผลต่อการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น พฤติกรรมการเรียนรู้ก็จะมี ความมั่นคงถาวรมากขึ้นด้วย กฎข้อนี้ของ Thorndike ได้รับความนิยมนำไปใช้แพร่หลายโดยเฉพาะในวงการศึกษ ด้วยการให้การเสริมแรงแก่ผู้เรียน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ แม้กระทั่ง Skinner เองก็นำกฎข้อนี้ไปอธิบายทฤษฎีการเรียนรู้ของตน โดย Skinner เรียกกฎแห่งผลการตอบสนองนี้ว่าเป็นการเสริมแรง (Reinforcement) นั่นเอง

2) กฎการเรียนรู้ย่อย 5 กฎ (Five Subordinate Laws) เป็นกฎที่สนับสนุนกฎหลัก แบ่งเป็น 5 กฎย่อย ได้แก่

ก. กฎแห่งการแสดงพฤติกรรมตอบสนองหลายรูปแบบ (Multiple Responses) เมื่อบุคคลพบกับสิ่งเร้าหรือสถานการณ์ที่เป็นปัญหา บุคคลจะแสดงพฤติกรรมตอบสนองออกมาหลายรูปแบบ และจะแสดงพฤติกรรมตอบสนองไปเรื่อย ๆ จนกว่าจะพบพฤติกรรมที่สามารถแก้ปัญหาได้ถูกต้อง พฤติกรรมตอบสนองจึงจะยุติลง จากนั้นบุคคลจะค่อย ๆ ลดพฤติกรรมตอบสนองอื่น ๆ จนกระทั่งเหลือวิธีที่ถูกต้องที่สามารถแก้ปัญหาได้ดีที่สุดเพียงวิธีเดียว และเลือกวิธีการแก้ปัญหานั้นตลอดไปกับสถานการณ์นั้น ๆ

ข. กฎแห่งการเตรียมพร้อมหรือทัศนคติ (Set of Attitude) Thorndike เชื่อว่าการที่บุคคลจะสามารถเรียนรู้สิ่งใด ๆ ได้ดีนั้น จะต้องเกิดความพร้อมหรือมีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งนั้นเสียก่อน จึงจะทำให้การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ง่าย และประสบความสำเร็จได้เป็นอย่างดี มากกว่าบุคคลที่ขาดความพร้อมหรือมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อสิ่งที่จะเรียนรู้

ค. กฎการเลือกพฤติกรรมตอบสนอง (Law of Partial Activity) เมื่อบุคคลเผชิญกับสิ่งเร้าหรือพฤติกรรมที่เป็นปัญหา บุคคลจะเลือกแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เห็นว่าเหมาะสมที่สุดเพื่อใช้ในการตอบสนองสถานการณ์นั้น และเมื่อค้นพบพฤติกรรมตอบสนองที่แก้ปัญหาได้แล้ว ก็จะหยุดพฤติกรรมลองผิดลองถูก โดยหันไปเลือกพฤติกรรมที่ได้ลองกระทำไปแล้ว จนกระทั่งค้นพบวิธีที่ดีที่สุดในการแก้ปัญหาได้แท้จริง บางครั้งถ้าวิธีการแก้ปัญหาที่ถูกต้องนั้นมีหลายวิธี บุคคลก็จะเลือกวิธีที่สะดวกและเสียเวลาน้อยที่สุดในการแก้ปัญหานั้น ๆ เช่น ถ้าผู้เรียนได้พบวิธีแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ข้อหนึ่งได้หลายวิธี ผู้เรียนนั้นจะเลือกวิธีที่ง่ายที่สุดในการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ข้อนั้น

ง. กฎแห่งการตอบสนอง โดยอาศัยประสบการณ์ที่มีความคล้ายคลึงหรือเกี่ยวข้องกัน (Law of Response Analogy) เมื่อบุคคลประสบกับสถานการณ์ที่เป็นปัญหาขึ้น บุคคลนั้นมีแนวโน้มที่จะนำเอาประสบการณ์จากการแก้ปัญหาในอดีตที่มีความคล้ายคลึงใกล้เคียง หรือเกี่ยวข้องกันมาใช้ในการแก้ปัญหากับสถานการณ์ที่เป็นปัญหาใหม่ แต่อาจไม่ใช่เป็นการแสดงพฤติกรรมใหม่ทั้งหมด ดังนั้นในการเรียนรู้เรื่องใด ๆ ก็ตาม ถ้าเป็นเรื่องที่มีความคล้ายคลึงกับเรื่องที่เคยเรียนรู้มาแล้ว ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดีและเร็วกว่าเรื่องที่ยังไม่เคยเรียนรู้มาเลย

จ. กฎแห่งการถ่ายโยงจากสิ่งเร้าเก่าไปสู่สิ่งเร้าใหม่ (Law of Association Shifting) บุคคลจะเกิดการเรียนรู้ได้ง่ายและเร็วขึ้น ถ้าบุคคลนั้นมองเห็นสิ่งเร้าใหม่และสิ่งเร้าที่เคยประสบมีความสัมพันธ์กัน จะทำให้การเรียนรู้สิ่งเร้าใหม่กระทำได้ง่ายขึ้น เนื่องจากผู้เรียนจะเกิดการเชื่อมโยงสิ่งเร้าเก่าและสิ่งเร้าใหม่เข้าด้วยกัน ทำให้มองเห็นทางในการแก้ปัญหาได้รวดเร็วขึ้น

จากข้อความดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า การเรียนรู้เกิดจากการสร้างความสัมพันธ์บางอย่างระหว่างสิ่งเร้า (Stimulus) กับพฤติกรรมการตอบสนอง (Response) ในระยะเวลาพอสมควร กล่าวคือ เมื่อมีสถานการณ์หรือสิ่งที่เป็นปัญหาเกิดขึ้น ร่างกายจะเกิดความพยายามที่จะแก้ปัญหานั้น โดยแสดงพฤติกรรมตอบสนองออกมาหลาย ๆ รูปแบบในลักษณะแบบลองผิดลองถูก (Trial and Error) จนกว่าจะพบวิธีที่ดีและเหมาะสมที่สุดในการแก้ปัญหา ซึ่งร่างกายจะเลือกพฤติกรรมตอบสนอง ที่พอใจที่สุดนั้นไว้เพียงวิธีเดียว และจะนำพฤติกรรมตอบสนองดังกล่าวไปเชื่อมโยงกับสิ่งเร้าหรือปัญหานั้น ทำให้เกิดการเรียนรู้ขึ้นว่า ถ้ามีสิ่งเร้าหรือปัญหานั้น ทำให้เกิดการเรียนรู้ขึ้นว่า ถ้ามีสิ่งเร้าหรือปัญหาเช่นนี้อีกจะแสดงพฤติกรรมตอบสนองเช่นไร สิ่งสำคัญในการเรียนรู้ที่ Thorndike ให้ความสำคัญอย่างมาก ได้แก่ แรงเสริม (Reinforcement) คือความพึงพอใจที่ร่างกายได้รับ เพราะจะทำให้การเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับพฤติกรรมตอบสนองมีความแน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ สุรางค์ ไคว์ตระกูล (2545, หน้า 238 – 247) กล่าวว่า คนเรามีปฏิสัมพันธ์ (Interact) กับสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบ ๆ ตัวเราอยู่เสมอ การเรียนรู้เกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและสิ่งแวดล้อม ซึ่งทั้งผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อกันและกัน พฤติกรรมของคนเรา ส่วนมากจะเป็นการเรียนรู้โดยการสังเกต (Observational Learning) หรือการเลียนแบบจากตัวแบบ (Modeling) สำหรับตัวแบบไม่จำเป็นต้องเป็นตัวแบบที่มีชีวิตเท่านั้น แต่อาจจะเป็นตัวแบบสัญลักษณ์ เช่น ตัวแบบที่เห็นในโทรทัศน์ หรือภาพยนตร์ หรืออาจจะเป็นรูปภาพ การดูหนังสือก็ได้ นอกจากนี้คำบอกเล่าด้วยคำพูดหรือข้อมูลที่เขียนเป็นลายลักษณ์อักษร ก็เป็นแบบได้ การเรียนรู้โดยการสังเกตไม่ใช่ว่าลอกแบบจากสิ่งที่สังเกต โดยผู้เรียนไม่คิด คุณสมบัติของผู้เรียนมีความสำคัญ

Bandura (1977, p. 125-139) ได้อธิบายกระบวนการที่สำคัญในการเรียนรู้โดยการสังเกต หรือการเรียนรู้โดยตัวแบบว่ามีทั้งหมด 4 อย่างคือ

1. กระบวนการความใส่ใจ (Attention) ความใส่ใจของผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญมาก ถ้าผู้เรียนไม่มีความสนใจการเรียนรู้โดยการสังเกตหรือการเลียนแบบก็จะไม่เกิดขึ้น ดังนั้น การเรียนรู้แบบนี้ความใส่ใจจึงเป็นสิ่งแรกที่ผู้เรียนจะต้องมี Bandura กล่าวว่า ผู้เรียนจะต้องรับรู้ส่วนประกอบที่สำคัญของพฤติกรรมของผู้ที่เป็นตัวแบบ องค์ประกอบที่สำคัญของตัวแบบที่มีอิทธิพลต่อความใส่ใจของผู้เรียนมีหลายอย่าง เช่น เป็นผู้ที่มีเกียรติสูง (High Status) ความสามารถสูง (High Competence) หน้าตาดี รวมทั้งการแต่งตัว การมีอำนาจที่จะให้รางวัลหรือลงโทษ คุณลักษณะของผู้เรียนก็มีความสัมพันธ์กับกระบวนการใส่ใจ ตัวอย่างเช่น วัยของผู้เรียน ความสามารถทางด้านพุทธิปัญญา ทักษะทางการใช้มือและส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย รวมทั้งตัวแปรทางบุคลิกภาพของผู้เรียน ตัวแปรเหล่านี้มักจะเป็นสิ่งจำกัดขอบเขตของการเรียนรู้โดยการสังเกต

2. กระบวนการการจดจำ (Retention) การที่ผู้เรียนหรือผู้สังเกตสามารถที่จะเลียนแบบหรือแสดงพฤติกรรมเหมือนตัวแบบได้ก็เพราะผู้เรียนบันทึกสิ่งที่ตนสังเกตจากตัวแบบไว้ในความจำระยะยาว ผู้สังเกตที่สามารถอธิบายพฤติกรรม หรือการกระทำของตัวแบบด้วยคำพูด หรือสามารถมีภาพพจน์สิ่งที่ตนสังเกตไว้ในใจจะเป็นผู้ที่สามารถจดจำสิ่งที่เรียนรู้โดยการสังเกตได้ดีกว่าผู้ที่เพียงแต่ดูเฉย ๆ หรือทำงานอื่นในขณะที่ดูตัวแบบไปด้วย สรุปแล้วผู้สังเกตที่สามารถระลึกถึงสิ่งที่สังเกตเป็นภาพพจน์ในใจ (Visual Imagery) และสามารถเข้ารหัสด้วยคำพูดหรือถ้อยคำ (Verbal Coding) จะเป็นผู้ที่สามารถแสดงพฤติกรรมเลียนแบบจากตัวแบบ

ได้แม้ว่าเวลาจะผ่านไปนาน ๆ และนอกจากนี้ ถ้าผู้สังเกตหรือผู้เรียนมีโอกาสที่จะได้เห็นตัวแบบแสดงสิ่งที่จะต้องเรียนรู้ซ้ำก็จะเป็นการช่วยความจำให้ดียิ่งขึ้น

3. กระบวนการการแสดงผลพฤติกรรมเหมือนตัวอย่าง (Reproduction) กระบวนการแสดงผลพฤติกรรมเหมือนตัวแบบเป็นกระบวนการที่ผู้เรียน แปลสภาพ (Transform) ภาพพจน์ (Visual Image) หรือสิ่งที่จำเป็นการเข้ารหัสเป็นถ้อยคำ (Verbal Coding) ในที่สุดแสดงออกมาเป็นการกระทำหรือแสดงผลพฤติกรรมเหมือนกับตัวแบบ ปัจจัยที่สำคัญของกระบวนการนี้คือ ความพร้อมทางด้านร่างกายและทักษะที่จำเป็นจะต้องใช้ในการเลียนแบบของผู้เรียน ถ้าหากผู้เรียนไม่มีความพร้อมก็จะไม่สามารถที่จะแสดงผลพฤติกรรมเลียนแบบได้

4. กระบวนการการจูงใจ (Motivation) แรงจูงใจของผู้เรียนที่จะแสดงผลพฤติกรรมเหมือนตัวแบบที่ตนสังเกต เนื่องมาจากความคาดหวังว่า การเลียนแบบจะนำประโยชน์มาให้ เช่น การได้รับแรงเสริมหรือรางวัล หรืออาจจะนำประโยชน์บางสิ่งบางอย่างมาให้ รวมทั้งการคิดว่าการแสดงผลพฤติกรรมเหมือนตัวแบบจะทำให้ตนหลีกเลี่ยงปัญหาได้ ในห้องเรียนเวลาครูให้รางวัลหรือลงโทษพฤติกรรมของนักเรียนคนใดคนหนึ่งนักเรียนทั้งห้องก็จะเรียนรู้โดยการสังเกตและเป็นแรงจูงใจให้ผู้เรียนแสดงผลพฤติกรรมหรือไม่แสดงผลพฤติกรรม เวลานั้นนักเรียนแสดงผลพฤติกรรมดี ซึ่งสรุปได้ว่าปัจจัยที่สำคัญในการเรียนรู้โดยการสังเกต ได้แก่

1. ผู้เรียนจะต้องมีความใส่ใจ (Attention) ที่จะสังเกตตัวแบบ ไม่ว่าจะเป็นการแสดงโดยตัวแบบจริงหรือตัวแบบสัญลักษณ์ ถ้าเป็นการอธิบายด้วยคำพูดผู้เรียนก็ต้องตั้งใจฟัง หรือถ้าจะต้องอ่านคำอธิบายก็ต้องมีความตั้งใจที่จะอ่าน
2. ผู้เรียนจะต้องเข้ารหัสหรือบันทึกสิ่งที่สังเกตหรือสิ่งที่รับรู้ไว้ในความจำระยะยาว
3. ผู้เรียนจะต้องมีโอกาสแสดงผลพฤติกรรมเหมือนตัวแบบ และควรจะทำซ้ำเพื่อจะให้อ่านได้

4. ผู้เรียนจะต้องรู้จักประเมินพฤติกรรมของตนเองโดยใช้เกณฑ์ (Criteria) ที่ตั้งขึ้นด้วยตนเองหรือโดยบุคคลอื่น

จากทฤษฎีการเรียนรู้ดังกล่าวข้างต้นผู้ศึกษานำแนวคิด และกระบวนการจัดการเรียนรู้ในเรื่องการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้า (Stimulus) กับพฤติกรรมตอบสนอง (Response) โดยให้ผู้เรียนได้แสดงผลพฤติกรรมตอบสนองออกมาหลาย ๆ รูปแบบ สิ่งสำคัญในการเรียนรู้คือ การให้การเสริมแรง (Reinforcement) เพราะจะทำให้การเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับพฤติกรรมตอบสนองมีความแน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น ประยุกต์ใช้ในการปรับพฤติกรรมจากการ

มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและสิ่งแวดล้อม ซึ่งทั้งผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อกันและกัน ปรับใช้กับกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมการทำงานหลาย ๆ ตัวอย่าง ซึ่งเป็นบุคคล และแบบฝึกทักษะให้คำอธิบายควบคู่ไปกับการสาธิตทักษะแต่ละกิจกรรม ซึ่งเน้นขั้นตอนของการเรียนรู้โดยการสังเกตแก่นักเรียน จัดเวลาให้นักเรียนมีโอกาสดูแสดงพฤติกรรมเหมือนตัวแบบ เพื่อจะได้ดูว่านักเรียนสามารถที่จะกระทำโดยการเลียนแบบหรือไม่ ถ้านักเรียนทำได้ไม่ถูกต้องอาจจะต้องแก้ไขวิธีสอนหรืออาจจะแก้ที่ตัวผู้เรียน ให้แรงเสริมแก่นักเรียนที่สามารถเลียนแบบได้อย่างถูกต้อง เพื่อจะให้นักเรียนมีแรงจูงใจและเป็นตัวอย่างแก่นักเรียน

กล่าวโดยสรุปได้ว่า กระบวนการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่สำคัญมากในการดำเนินชีวิต ซึ่งกว่าคนเราจะเกิดการเรียนรู้ได้ดีและแสดงออกทางการกระทำนั้น จะต้องผ่านขั้นตอนและองค์ประกอบมากมาย รวมทั้งเกี่ยวเนื่องกับบุคคลหลายฝ่าย ได้แก่ บทบาทของครู ผู้ปกครอง ตัวเด็กเอง การนำหลักการเรียนรู้แบบการสังเกตหรือเลียนแบบจากตัวแบบ ซึ่งอาจจะเป็นได้ทั้งตัวบุคคลจริง ๆ เช่น ครู เพื่อน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การค้นคว้าแบบอิสระครั้งนี้ เป็นการศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อนเพื่อพัฒนาทักษะการเล่นวอลเลย์บอล ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเวียงมอกวิทยา ซึ่งผู้ศึกษาได้ดำเนินการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. งานวิจัยในประเทศ

สำหรับงานวิจัยในประเทศที่เกี่ยวข้องสามารถแบ่งงานวิจัยเป็น 3 ด้าน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ด้านการศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการใช้กลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อนนั้น นุชนาฏ เทพพิทักษ์ศักดิ์ (2542) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านเร็ว วิชาภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยวิธีการเรียนรู้แบบกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อนและวิธีสอนแบบปกติ ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์และความสามารถในการอ่านเร็ว วิชาภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อนและวิธีสอนแบบปกติ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อน มีผลสัมฤทธิ์สูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบปกติ และประภาพร อันสงคราม (2545) ศึกษาการพัฒนาการสอนและแบบฝึกทักษะภาษาไทย การสะกดคำและแจกลูกคำด้วยวิธีการ

เรียนรู้แบบกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และเพื่อหาค่าดัชนีประสิทธิผลของแผนการสอนและแบบฝึกทักษะภาษาไทย ผลการศึกษาพบว่า แผนการสอนและแบบฝึกทักษะภาษาไทย การสะกดคำ ด้วยวิธีการเรียนรู้แบบกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพเท่ากับ 83.40/86.16 และมีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ .49 แสดงว่าผู้เรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นร้อยละ 49 นอกจากนี้ ชาระวี ศรีนนท์ (2546) ศึกษาผลของการฝึกอบรมโดยใช้กลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อนเพื่อพัฒนาความสามารถในการป้องกันการเสพยาบ้า ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาล 4 วัดบางแพรกเหนือ จังหวัดนนทบุรี ปีการศึกษา 2546 และเปรียบเทียบผลของการฝึกอบรมความสามารถในการป้องกันการเสพยาบ้า ของนักเรียนกลุ่มเสี่ยงจากกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อน ผลการวิจัยพบว่าหลังจากได้รับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความสามารถในการฝึกอบรมการป้องกันการเสพยาบ้า นักเรียนกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อนมีความสามารถในการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความสามารถในการป้องกันการเสพยาบ้าเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และหลังได้รับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความสามารถในการป้องกันการเสพยาบ้าจากกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อน นักเรียนกลุ่มเสี่ยงมีความสามารถในการป้องกันการเสพยาบ้าเพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ด้านการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ นั้น อารยันต์ แสงนิกุล (2546) ศึกษาการพัฒนาแผนการเรียนรู้แบบกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่องขุนช้างขุนแผน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการศึกษาพบว่า แผนการเรียนรู้มีประสิทธิภาพเท่ากับ 88.00/86.86 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ นักเรียนกลุ่มเรียนเก่ง ปานกลาง และอ่อน มีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเพิ่มขึ้นจากก่อนเรียนเท่ากับ 27.14, 28.86, 29.14 คะแนนตามลำดับ และมีค่าดัชนีประสิทธิผลของแผนการเรียนรู้เท่ากับร้อยละ 81 นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังนั้นจึงควรนำการจัดกิจกรรมแบบกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อนไปใช้กับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในเรื่องอื่นต่อไป และ สุนันทา โพธิ์ชัย (2547) ศึกษาการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อน เรื่อง เศษส่วน วิชาคณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผลการศึกษาพบว่า แผนการจัดการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน เรื่องเศษส่วน มีประสิทธิภาพ 80.80/76.80 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ และมีค่าดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อน มีค่าเท่ากับ .49

ด้านการใช้กิจกรรมในการพัฒนาทักษะนั้น จันทรเพ็ญ บำรุง (2547) ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษ โดยใช้เทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านโคกตะเคียน อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าประกอบด้วย

ครูผู้สอนภาษาอังกฤษจำนวน 2 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมด 3 วงจร วงจรละ 4 ชั่วโมง ผลการศึกษา พบว่านักเรียนสามารถพูดได้ตอบโดยใช้ประโยคและออกเสียงได้ถูกต้องเป็นบางประโยคตามสถานการณ์ นักเรียนผู้นำมีความมั่นใจพร้อมช่วยเพื่อนมากขึ้น นักเรียนให้ความสนใจและสนุกสนานในการร่วมกิจกรรม เรียบเรียงเนื้อหาในการพูดเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและ ศิวาณา พันธุ์รัตน์ (2549) ศึกษาการปรับพฤติกรรมภาวะไม่อยู่นิ่งและสมาธิสั้นของเด็กออทิสติกในห้องเรียนเรียนร่วม โดยใช้เทคนิคเพื่อนสอนเพื่อน โรงเรียนวัดช่างเคี่ยน พบว่ากรณีศึกษามีพฤติกรรมการวิ่งออกนอกแถวขณะร่วมกิจกรรมเคารพธงชาติลดลงหลังใช้เทคนิคเพื่อนสอนเพื่อน

สรุปงานวิจัยในประเทศดังกล่าว การใช้กลวิธีการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีศักยภาพที่สูงขึ้น นอกจากนี้ยังปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของผู้เรียนให้ดีขึ้น นักเรียนผู้นำมีความมั่นใจพร้อมช่วยเพื่อนมากขึ้น และผู้เรียนให้ความสนใจ กระตือรือร้น รวมทั้งสนุกสนานในการร่วมกิจกรรม ทำให้บรรยากาศการเรียนรู้เป็นที่น่าสนใจ ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนเพิ่มขึ้น

2. งานวิจัยต่างประเทศ

ในงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของต่างประเทศสามารถแบ่งงานวิจัยเป็น 3 ด้าน ดังนี้รายละเอียดต่อไปนี้

ด้านการวิจัยเพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการใช้กลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อนนั้น Fuchs, Mathes and Simmons (1997) ได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านของนักเรียนเกรด 2 ถึงเกรด 6 ที่มีความสามารถทางการเรียนแตกต่างกันที่เรียนโดยใช้กลวิธีแบบเพื่อนช่วยเพื่อนและการสอนแบบปกติ ซึ่งกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียน 3 กลุ่ม ได้แก่ นักเรียนกลุ่มอ่อน นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ และนักเรียนกลุ่มปานกลาง ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มนักเรียนที่เรียนโดยใช้กลวิธีการเรียนแบบเพื่อนช่วยเพื่อนมีผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านสูงกว่ากลุ่มนักเรียนที่เรียนโดยการสอนแบบปกติ และ Mathes, Howard, Allen and Fuchs (1998) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านของนักเรียนเกรด 1 จำนวน 20 ห้องเรียน ระหว่างนักเรียนที่เรียนโดยใช้กลวิธีการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อนและนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ โดยกลุ่มเป้าหมายที่ศึกษาเป็นนักเรียน 3 กลุ่ม ได้แก่ นักเรียนกลุ่มอ่อน กลุ่มปานกลาง และกลุ่มเก่ง จำนวน 96 คน แบ่งเป็นนักเรียนกลุ่มอ่อน จำนวน 46 คน นักเรียนกลุ่มปานกลาง จำนวน 20 คน และนักเรียนกลุ่มเก่งจำนวน 20 คน โดยให้ครู 10 คน ใช้กลวิธีการเรียนแบบ

เพื่อนช่วยเพื่อน และห้องเรียนอีก 10 ห้องเรียนใช้วิธีสอนอ่านแบบปกติ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองที่เรียนโดยใช้กลวิธีการเรียนแบบเพื่อนช่วยเพื่อนมีผลสัมฤทธิ์ทางการอ่าน สูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนอ่านตามปกติ

ด้านการวิจัยเพื่อการเปรียบเทียบของการใช้กลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อนนั้น Fuchs, Fuchs and Kazdan (1999) ได้ทำการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบความสามารถทางการอ่านและความคิดเห็นต่อการอ่านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีปัญหาในการอ่านที่ได้รับการสอนโดยใช้กลวิธีการเรียนแบบเพื่อนช่วยเพื่อนเป็นเวลาทั้งสิ้น 16 สัปดาห์ และนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ ผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่ได้รับการเรียนการสอนโดยใช้กลวิธีแบบเพื่อนช่วยเพื่อน มีความเข้าใจในการอ่านเพิ่มขึ้น และอ่านคล่องขึ้น มีทัศนคติที่ดีต่อการอ่านและมีความต้องการเป็นนักอ่านที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมทั้งมีทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น

สรุปงานวิจัยต่างประเทศดังกล่าว การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน ทำให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้และการทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น มีผลทำให้ความสามารถทางการอ่านของผู้เรียนเพิ่มขึ้น รวมทั้งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ยังสามารถนำกิจกรรมการเรียนรู้มาปรับใช้กับผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้อีกด้วย

จากการศึกษางานวิจัยดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า การใช้กลวิธีการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน สามารถพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียน บุคลิกภาพและพฤติกรรมทางสังคม ตลอดจนสัมพันธภาพระหว่างบุคคลได้ ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลอง และกิจกรรมที่จัดขึ้นด้วย นอกจากนี้การใช้เทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อนยังเป็นวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนในการแสดงออกในด้านกิจกรรมการเรียนรู้ นักเรียนมีการเรียนรู้และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันและมีบทบาทภาระงานตามที่ได้รับมอบหมายจากกลุ่มมากขึ้นด้วย